

تشكيل خانوادههاى اضطرارى

قراردادهاي نانوشته زوجين براي تداوم زندكي

حمیده ملکان اما با هم قرار می گذاریم که دیگران در مورد مافکر کنند که ما یک خانوادهایما این سُـخُنان در مورد ازدواج سفید نیست. اشتباه نکنید! این سـخنان در مورد خانوادهای است که دیگر خانواده نیست. یعنی ارتباطی که بانیت خانواده تشکیل شده، رشد کرده و حالا از ریخت اقتاده است! جامعه شناسان نام این خانواده را گذاشتهاند اضطراری. شاید به این خاطر که هیچ چاره دیگری وجود ندارد. از من بپرسید می گویم اسمشرابگذاریدخانواده ناچاریابیچاره!

دوست هنرمندی داشـــتم که با همسرش قرار اشته بودند که پس از ۱۸سال که فرزندانشان از ب و گل در آمدند، از هم طلاق بگیرند. فکرش را . مماً ۱۸ سال زندگی مشترک داشته بدر و مادر را نچشند یا زیر دست ناپدری و نامادری

. البته این واقعه سال هاست که در تلویزیون رخر داده و کسی در موردش حرف نزده است. در فیلمها و ســریالها ما هیچ اتاق مشـــتر کی در خانه برای ر کی ر زوجین نمی بینیم. هر کســی به صورت فرادا برای خودش زندگی می کند و شبرا به صبح می رساند تا از خانه بزند بیرون و باز شــب شــود و بر گردد به

یاور کنیدر سیانه و واپیر نیامدهاند که جای مهر . بت را درُ خانه بگیرند، بلکـه آمدهاند تا جای و محبت را در خته بغیره، بعث استانه و جای خالسی محبت به چشـــم نیاید گاه حتـــی وایبر و شبکههای اجتماعی باعث الفت فامیلی می شوندو کسانی را که شما از خانواده، سال به سال ندیدهاید، لحظه به لحظه از حالشان مطلع مى شويد.

. مر می کی کرد این معنا که خانواده حریم مهرورزی بوده است و کانونی برای شـکل گیری جامعه پذیری افراد و طرف مقابلمان با نقشی مشابه پاسخ می دهیم! نیازهای اضطراری مان زیاد شدهاند؛ اگر در سر ر می کرارگی کار کار بفهمند که زنبی مطلقه هستی، می تواند مصایبی برایت به وجسود بیاید که بدیهی ترینش، اخراج و فقدان تأمین مالی زندگی ات است، پس قرارومدارهایی دوطرفه در خانه منعقد می شود تا هرکسی سرش به کار خودش بند باشد! طلاقی که ر شناسنامه ها ثبتنمی شود...

ر دکتر باقر ساروخانی، عضو گروه جامعهشناسی خانواده دانشـگاه تهــران در مــورد خانوادههای اضطُراری می گوید: خانوادهای که به ظاهر سر پا و سالم است ولی فضای آن خالی از محبت است، افراد را در خانواده قرار می دهد در این خانوادهها ود. خُانوادههای اضطراری اگر چه در ابتدا به اضطراًر، دور هُم جمع نمی شوند اما به برور زمان، زن چارهای جز زندگی با شوهر به خاطر عدم اشتغال یا تحصیلات کافی ندار دو در جوامعی که طلاق یک امر پیچیده و سـخت است خاتواده

اضطراری،پیشتر ظُهورمی کُند. در این شرایط، خانواده از یک گروه نخستین به یک گروه ثانویه تبدیل می شود ار تُباطات به جای

بعد عاطفی، بعد قراردادی می یابند در نتیجه پسر به خاطر تنبیه یا انتقام از پدری که بر سر سفرهاش غذا خورده به دادگاه شکایت کرده و او را به زندان مىاندازُد.اين پدر بعدهـا همينُ كارُ راُباً فرزنُدش انجام می دهد و خانواده بدون عواطف را تبدیل به پادگانمیکند. ت ی وقتی در جامعهای مهریههای ســنگین درنظر

گرفته می شود و مسائلی چون به روزسازی مهریه، تقسیم اموال بعد از طلاق و بیمـه مهریه مطرح می شودخانوادههای ناسالم به ظاهر سریانگه داشته ی ی شوندولی از درون دچار پوسیدگی می شوند. این خانوادههای اضطراری اما تا چه زمانی دوام مى آورند؟ تاوقتى كەبچەھااز آبو گل دربيايند؟ تا

هی ورهد دوخینی حبیجه ما را برا و برا وارمیداند ا آخر عمر؟ تاکی؟ آیا اعضای یک خانواده اضطراری نباید دیگر هیچگاه مزه خوشبختی و عشق را بچشند؟ آیا تقاص یک اشتباه یا انتخاب را تا آخر عُمربایدپسبدهند؟نکندپدیدهخانوادهاضُطراریُ به پدیده طلاق در دوران پیسری گره بخورد و این را بگشاید! قطعا طلاق در این سنین هم تبعات یں تبه گذشته،درمیان ر استگین تری رانسبت به گذشته، در میان خانواده ها ایجاد خواهد کرد. اما باز هم بیشتر این مشكّلات متوجه زنان استُ. چراكه اكثر آنهااز نظر اقتصادی تأمین نیستند و منبع در آمدی ندارند و همین موضوع موجب بروز مشکلات عدیدهای در

ر کی گرید زندگی آنهابعداز طلاق میشود. از گذشته تاکنــون عامــل طــلاق بیش ری خانوادههایی با ســابقه زندگی مشــترک کمتر و سنین کمتر از ۴۰سال را مورد هدف قرار میداد و هرسال باافزاًیش آمار طّلُاق وُوقوع آن در سال های اول تا پنجم زندگی، کارشناســان بــه دنبال ارایه راهکارهایی از جمله آموزش مهارتهای زندگی ه زوجهای جُولن برای کاهش آمار طلاق بودهاند ما در ســالهای اخیــر موضوع جدیــدی توجه کارشُناســـان و مســـئولان را جلب کرده و آن هم طلاق در دوران سالمندی و بازندگی های مشتر ک بیش از ۲۰سال است. موضوعی که پدیده و پرونده ديگرى را درمقابل ما بازُ مى گشايد و آن هُم وَجُود زنان ہے سر پر ستور ہاشدہ اس

ریبی رپر بنا به گفته دکتر شهلا کاظمی پور تحقیقات در بیسن مطلقان بالای ۶۰سال نشسان می دهد که تعداد مردان بدون همست بعداز طلاق بسيار سردن. تواكثر آنها بعداز طلاق به از دواج مجد ت می زنند. در حالی که زنان مطلقه میانسال بسیار کمی موفق به اُزدواج مجددمی شوند. به نظر ما با چیزی فراتر از یک آسیب اجتم

مواجه هسستیم با رویکردی که در خانواده های از م گسیخته به ظاهر بهم پیوسته میبینیم، عما ما با یک بحران بزرگ مواجه هســـتیم. بحران در رس کر از ارس آموزش مقابله بابحران یا پیشگیری از بحران، که آموزش یک زندگی سادها کدامیک از پدران و مادران، آموزش دیدهاند که چگونه مهربانی کنند؟ چگونه با فرزندشان همراهی کنند و چگونه برای ینده زندگی مشتر ک خودبرنامه ریزی کنند؟

مشمر تحومبر--- ریرت . اســت که بنا به گفته دکتر حس بری مسین ست که به به کمت و اعز حسین باهر میزان طلاقهای عاطفی در کشور دو برابر طلاقهای رسمی است. در ارتباط با این نوع طلاق

در داخل و خارج از کشور اقدامی صورت نگرفته و بهطور معمول بیشتر اقدامات بر محور فشارهای روحیُ و عاطُفُــی زوجَها بعد از طُلاق بُوده اســـ این نوع طلاق تکعاملی نیســت و نادیده گرا روحی و حصی روی بد رحوی بود. این نوع طلاق تکعاملی نیست و نادیده گرفته شدن نیازها، نظرات و انتظارات زوجهای جوان،

ديگر پيامدهاي اين نوع طلاق خواهد بو . رپ.. ت. ت. ت. ت. بحران در زندگی یک خانواده اضطراری زمانی پیشرفته تر می شود که علاومبر زوجین، فرزندان نیز به اضطرار، محیط این خانواده را تحمل کنند. گاەبەبھانەھاى اقتصادى، گاەبەبھانەھاى كمرويى عى و جامعه ناپذيرى و گاه به بهانه آماده برای کسب فرصتهای مناسب شغلی و از دواج یا

• بحران در زندگی یک خانواده اضطراری زمانی پیشر فته تر میشود که به برای در ده حتی یک تورند. علاوه بسر زوجین، فرزندان نیز به اضطرار، محیط این خانبواده را تحمل کنند. گاه به بهانههای اقتصادی، گاه به بهانههای کمروییی اجتماعی و جامعهنا پذیری و گاه به بهانه آماده شُدن برای کسـب فر صَتهای مناس

ه اگر خانسواده افتطسراری تغییر نکند و به مسیر خود ادامه دهند. یعنی نه به طلاق بینجامند و نه تغییر افکر هی کنیدا اثری سر کوب شده این افراد چگونه سروز خواهد یافت؟ آیا غیر سر از ایجاد خشسونتهای خانگی و در حد پیشسرفته: ترش خشسونتهایی که جان ادمیی را نیز به بیازی می گیرد، راه دیگری را محتمل می بینید؟

> تحصیل!خانوادهای که همه با هم در تضاد هستند اما منافع مشترکی نیز دارند. منفعت مشترک آنان این است که جامعه آنان را به عنوان اعضای خوشبخت یک خانواده به حساب بیاور دا نمونهای برای دیگران نمونهای برای خوشبخت شدگی در رات المرات ا

نیازمندباز تعریف ومصداق یابی است. امااگر سسن امید در جامعه بالارفته، پس چرا خانوادههای اصطراری به این رکود تُسن در داده و

به روز، بدون این که هیچ راه رشدی را در پیش رو

جديدتر شدهاند آنها از عاشق و معشوق، به پدر

نداشته باشد. آدمی که فکر می کند، دیگران هم مانند او تظاهر می کنند و هیچ آدم خوشبخت

واقعی در ُروی کرهزمین وجُودندارد! گاه زندگی بدون تفاهم را بــرای ایجاد تفاهم، در گذشته پیوند زده ایم با بچه آوری! بسیاری از خانواده ها بدون این که زوجیت تفاهم و

زمینه را برای تغییر در خـود بهوجود نمی آورند؟ آیا آنان در زمره امیدواران محسـوب نمیشـوند.

بادآوری کنم که الزاما هر تغییری به منزله طلاق

با توصّيه بدان نيست. مى توان آغاز ھــاى دوبار ه،

کسب اطلاعات و مشاورههای لازم و تقسیمبندی

بسیاری از امور زندگی مُشتر کو قَبول تولیت آنهارا در ردهبندی ایجاد تغییر و تحول دانست.

اگے از موضوع نیاز ہای اقتصادی و ضرور ت

آبسروداری و علاقه به فرزنسدان بگذریم، آنچه که یک خانواده از هم گسیخته را به در کنار هم ماندن

" ترغیب می کند دیگر چیست؟ شاید بتوان به این مجموعه، وانهادگی اجتماعی وروزمر گی انسانی را

اضافه کر دعواملی کهمنجر می شودتا آدمی باری بر

، شدّه، مانند عواملُ مكانيكى مس

امیدوار باشد که روز را به شب می رساند و شب را

دیدگاه مشترک خود را بیابند، وار دمر حلهای

سوبا ترس اُز آینده، پابه درون آیندهای می گذارند که ترجیح می دهند، به تنهایی آن رابپیمایند. رهــاورد آنان از خانواده نابســامان را می توان در ۱ - انکار: خانوادههای نابســامان مسائل خود را انكار مى كنند؛ به همين جهت مشكلات أنها حل

ی ر ۲-۱٫ ضا نشــدن نیاز اعضای خانواده: در خانواده ـــــالهدار نياز فرزندان و ســـاير اعضـــاى خانواده بر آورده نمی شُود؛ بُه همین جهّت در این خانواده جونامطلوبی حاکم|ست. ر ۔ ربی ۱۰ ۳- فقدان انعطاف: در خانوادہھای بیســامان

و مادر کارگر تبدیل شدهاند. زنبورهایی که برای

و مصر عار عربیان ۱۳۰۰۰۰۰۰ رمبورند، آنچه برای فرزندانشــان کار میکنند و مجبورند، آنچه برای خُودشــان محقق نشــده را برای کُــودکان خُود

نُصور شوند. غافل از این که فُرزندان، فاقد در کُ

ے عاید نتوان گفت در یک دورنمــای کلی، این

و شعور نبوده و بیاحساسی والدین نسبت به هم

سیدنوان دهت در ید دورمسای نفی این نوع خانواده در کدام طبقهاجتماعی می گنجد همان طورک نمی توان بسرای طلاق عاطفی، حدو مرزی قابل شداهامی تسوان راه را بر ایجاد خانوادههای جدیداضطراری سد کرد. اولین قدم شاید، اموزش صحیح زندگی، انتخاب

درست و مدیریت بحران کردن باشد این موضوع فقط امری فردی نیست که محتاج سیاست گذاری در سطوح مختلف اجتماعی توسط دست اندر کاران

ر امــور اجتماعی نیــز اســت. در ایران همــه امور اجتماعی،سامان دهنده ومتکفل دار دولی خانواده

مســـئولى ندارد.از شورايعالى خانواده هيچ خبرى

-حالابياييديك گام جلوتر برويم. يعنى اين كه اين

نوع خانواده تغییر نکند و به مسیر خود ادامه دهد. یعنی نه به طلاق بینجامدو نه تغییر! فکر می کنید

انرژی سر کوب شــده این افراد چگونه بروز خواهد یافت؟ آیاغیر از ایجاد خشونتهای خانگی و در حد

"پیشرفته ترش خشونتهایی که جان آدمی را نیز بهبازی می گیرده راهدیگری رامحتمل می بینید؟ هر چه باشد ، اینهاهمه از مظاهر گذاری هستند

که خانسواده ایرانسی را از یک محیسط امن به یک محیط ناامن هدایت می کند. خانواده ای که زمانی

محل استقرار و آرامش بود، به فقدان هویت ُ ذاتی خود رســیده و کار کردهای واقعی خود را از دست

مىدهد فرزندان به والدين نامطمئن بوده واز ديگر

برخوردهای خشک و بی روحی وجود دارد و اعضای خانواده در رابطه با مسائل رفتاری از انعطاف لازمبر خوردار نيستند. ۴- فقداًن صُميميت: در خانوادههای نابسامان سمیمیت وجود ندار د و اعضای خانواده ظاهر و

باطن واحد ندارند و ترس و دورویی و در پاره موارد خجالت حاکم اســت و از مهربانــی و الفت خبری ۵- روابــط نامطلــوب: در این گونــه خانوادمها رفتارهاًی ضد و نقیضً به چُشَم میخورد؛ افُراد با هم به مخالفت برمیخیزند و ارتباط انسانی وجود

. ۶-حاکمیت مقررات خشک: مقررات خشک و لايتغيرى از ســوىُ رئيس خانواده ابلّاغ مىشود وُ کلیه اعضای خانواده ملز م به اجرای آن هس

 ۷-جنگ قدرت و نبود آزادی: در چنین خانوادههایی
بین اعضای آنها همــواره جنگ قدرت وجــود دارد؛ و از زادی و دمو کراسی خبری نیست. ساختار خانواده،برعدم دُوسرُ زنش وانتقاداعضااز هم پاگرفته اسُ

بله! می توان خانــواده اضطــراری را بهرغــم وحدت موجود در شکل ظاهریاش، خانوادهای از هم گسیخته نانست که منشأ بسیاری از آسیبهای|جتماعی است. آسیب شناسی اجتماعی مطالعه و شناخت ریشه بی نظمی های اجتماعی درار گانیسم جامعه است. خانواده ئسسته در شکل گیری پیامدهای آسیبزای اجتماعی چون اعتياد، فحشا، فرار، فقر، طلاق، ولگردي، خشونت

فانوادگیو..موثراست. درُ دهههای اُخیر اضطرار ها را با عواملی چون توس شهری، بهبود نظام اقتصادی شهرهای استان نسبت به روستاها، گسترش شهرنشینی و مهاجرت به سمت شــهرهای بزرگ جامعــه به صــورت یی رویــه و بدون هماهنگ، عدم|شــتغال جوانــان و بیــکاری، وضع بد اقتصادی، رشد مفاسد اجتماعی، اختلاف سنی از دواج و از دواج زودرس، عدم آنسنایی از نیازها و خواستههای و رمون وروس سیسی در بیرت و خوست جوانان، گرایش به مواد مخدر، دخالت آشنایان و والدین و ــ مر تبط دانسته اند که این آســیبها در کوتاهمدت و درازمدت ناشــی از عدم ارتباط اعضای خانواده گسسته

در خانوادههای اضطــراری ما با ناکامـــی در زندگی، عدم ثبات عاطفی و ناملایمات اجتماعی و روانی مواجه هستیم. محمد حسن شربتیان، عضو علمی دانشگاه راهکارهایی را برای نجات خانسواده رو به اضمحلال ارایه

دهد که به دانستن اش می ارزد. ۱- آموزش دستگاهها و نهادهای اجرایی و حکومتی برای کلیه اعضای خانواده در جهت تقویت روح جا و نفع اجتماعی در خانواده به جای نفع فردی

-۲- تقویت و استمرار ارزشها و هنجارهای اجتماعی، هنگی سرای کلیه اعضای خانواده در جهست تداوم فرهنگاسلامی|یرانی. سرست سرسی پرسی. ۳- تلاش در جهت رفع پیامدهای تأخر فرهنگی یا عقبافتادگی فرهنگ معنوی خانواده از حوزه فرهنگ

مادی این نهاداجُتماعی. ۴- تولید برنامههای اجتماعــی، روانی و فرهنگی در

جهت پیامدهای شهرنشینی ومدرنیته و آموز شُ صحیحُ برای برخــورد با پیامدهای این پدیدمها در ســطح نهاد جتماعي خانواده

و فرهنگی در جهت ارتباط عمیق بین اهداف و ابزار جتماعي نهاداجتماعي خانواده

اقتصادی و...برای ارتقای این نهاداً جتماعی در سطح خرد

.. ۷- تقویت اعتماد و اطمینان اعضای خانواده نس رفتارهاو کردارهای خانوادگی و تحکیم سرمایه اجتماعی /۔ایجاد, اهکار هــای اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی،

روانشناختیو...برای جلوگیری از مهاجرتهای بی رویه

پیامدهای و آسیب زای حاشینه نشینی در "" کار" " ایجاد رابطه صمیمی، یکرنگی و همدلی میان اعضای خانواده در تعامل بایکدیگر. ۱۱-ایجاد تمهٔیداتُ برای کلیه اعضای خانوادهای که دارای تحرک جغرافیایی بین محل کار و محلُ سکونت

رای می در می تقویت واستحکام پایه های خانوادگی. ۲۱ - تقویت مســـتمر و مداوم آگاهی اعضای خانواده نسبت به پیامدهای طلاق اعتیاد و خشونت خانوادگی در قالب برنامههای متنوع «حقوقی، اجتماعی، مشاورهای، مددکاری،فرهنگی،اقتصادی،روانشناختی،دینیو... ۱۳ - سوق دادن افكار و كردار كليه اعضاى خانوادهها در جهت احتسرام به تصمیم جمعی و پرهیسز از قدرت

- برت ۱۴ - آموزشهای اجتماعی، روانشناختی و مشاورهای برای رعایــت رفتارها و کردارهای خانوادگی نســبت به

برای رسید کردر میان جمع. یکدیگر درمیان جمع. ۱۵- تقویت و استمرار سواد و آگاهی واقعی اجا و فرهنگی کلید اعضای خانواده نسست به پیاه رایخانواده.

میمبردی ۱۶-تدابیر و تمهیدات اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی . در جهت رفعُ نُگرانی خانواده در زمینه بیکاری، مفاســد اجتماعی،فقر، تأمین رفاهاجتماعیو.. . . می سر --بین رصیب می و ... ۱۷- تدوین واجرای سیاستهایی در زمینه جلوگیری از از دواجهای زودرس، ناخواسته، تحمیلی و اختلاف

منى زياد در از دواج. المراتب المعالى استمرار بخش جهت آشنايى ۱۸-تدوين برنامه هايى استمرار بخش جهت آشنايى زوجين جوان (دانشجو) براى تشكيل زندگى قبل از

ازدواج. ۱۹- بارزتر کـردن خدمــات اجتماعی ســازمانها ۱- د مهــت فعالیتهای ر پ «مشاورهای، مدد کاری اجتماعی و…» برای کلیه اعضای خانوادههاوشهروندان جامعه.

۰ ۲- تدوین بر نامههایی در جهت جلوگیری انزوای اجتماعی خانوادهها (جوانان و نوجوانان) نسبت به زندگی

۲۱-ایجادبسترهاوراهکارهای مناسب برای پر کردن اوقات فراغت سالم، شـــادی برانگیز، هیجانی، نو و.. برای اعضای خانواده به خصوص (فرزندان). ۲۲- تهیه و تدوین برنامه های اجتماعی، فرهنگی و

، وانشناختی در جهت شناخت اعضای خانواده نی . به مسأله شکاف نسلی و تعارض نســلی بین والدین و

ر ت ۲۳- تدوین اســـتراتژیها و راهکارهایی برای تقویت تمــاد و ســرمایهاجتماعی روابط زناشـــویی در میان r´۴ - آمـوزش راهکارهای صحیح کنتــرل و نظارت

اجتماعى اعضاى خانواده برفرزندان وحتى همسران

ر موضوع جدیدی توجه کارشناسان و مسئولان را جلب کردہ و آن ھے طلاق در دوران سےالمندی و با زندگی ھای مش از ۲۰سال است. موضوعی که پدیده و پرونده دیگری را درمقابل ما باز می گشاید و آن هم وجود زنان بی سر پرست و رها شده است.

• اولین قدم شاید، آموزش صعیح زندگی، انتخاب درست و مدیر بت بحران کردن باشد، این موضوع فقط امری فردی نیست که محتاع سیاستگذاری در سطوح مختلف اجتماعی توسط شدستاندر کاران امور اجتماعی نیست است. در ایران همه اسور اجتماعی، سیامان دهنده و متخلف را در د خانواده مسئولی ندار د. از شور ایعالی خانواده هیچ خبری نیست

